

ผญาเกี้ยว

นำเสนอเมื่อ : 16 ก.ค. 2552

คุณค่าของผญาเกี้ยว มุ่งกล่าวทักทาย เกี้ยวพาราสีของหนุ่มสาว
ชายหญิง

ท่านผู้รู้ได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าของผญาเกี้ยวไว้หลายประการ ดังนี้

มุ่งกล่าวกิจกรรม ในโอกาสได้พบปะพูดคุย ถามไถ่ข่าวคราว เช่น

ชาย : อ้ายนี้ปรารภนาห้อยนำฮอยทุกบาดย่าง
ปรารภนาหยาดน้ำนำเจ้าทุกหมโพธิ์

(พี่ปรารภนาจะร่วมเรียงเคียงหมอนกับน้อง)

ชาย : อ้ายนี้ย่านแต่น้องเก็บดอกกว่านบ้านเพื่อนมาบาน
คือสิบพายทอเก็บดอกกะเจียวฮิมฮั่ว

(พี่กลัวน้องจะไปรักชายบ้านไกล ไม่สนใจชายบ้านใกล้เรือนเคียง)

ชาย : เจ้าผู้บุปผาสร้อย สุกนธาเหยกลิ้น เก้าแม่ น้ำ สิบแม่ น้ำ
หอมกุมฮอดพี่ชาย

พี่จั่งบูตงตัน ประสงค์ตันมาใส่ ใจประสงค์อยากฮู้ นางน้องอยู่จั่งใด

(พี่ได้ข่าวว่าน้องเป็นคนดี มีชื่อเสียงโด่งดัง จึงได้มาหา
อยากทราบข่าวคราววานอง

สบายดีมีความสุขอย่างไร)

ชาย : โอนอน้องเอ๋ย อ้ายบู่มีตันกล้วยจั่งได้เที่ยวหาตอง
มันบมีพอสองจั่งได้มาเวียนน้อง

(พี่ประสงค์จะมาเยี่ยมเยียนถามข่าวคราว)

หญิง : โอนอ้ายเอ๋ย น้องหากปองหมายอ้ายคือกระต่ายหมายจันทร์
ความฮักมาพัวพัน

คือฮักกันกับอ้าย น้องบ่มีผิวซ้อนนอนนำจักเทื่อ
เปรียบตั้งเฮืออยู่คางพายสิจាំแมนบมี

(น้องหมายปองพี่เหมือนกระต่ายหมายจันทร์ น้องยังไม่ได้แต่งงาน)

29

หญิง : โอนอ้ายเอ๋ย น้องเว้าจริงแท้ สิบชาดน้องขอปอง คั้นบ่ได้ปองเมืองคน
น้องสิปอง

เมืองฟ้า บ่ได้แก้วอุณหล้า มาซ้อนแมนบ่ยอม

(น้องพูดคำจริง ขอหมายปองพี่ทุกชาติไป)

หญิง : อ้ายเอ๋ย น้องนี้ผัดแต่เป็นแม่น้ำชลธารยาวย่าน
ยังบมีพอคาคาเที่ยวขึ้นลงลง

(น้องยังบริสุทธิ์ ไม่เคยมีชายใดมาแวะเวียน)

กล่าวสงสัยเคลือบแคลง

ชาย : แมนบ้อ ต้นไม้ใหญ่บ่มีผี สาวผู้ดีบ่มีชู้ธรณีสือกแตก ตาแฮกบ่กินไก่ต้ม
สิงมเลียงอยู่เฮ็ดหยัง

(ไม่เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ไม่มีผี สาวสวยไม่มีชายมาเกี่ยว)

ชาย : แมนบ้อ ต้นไม้ใหญ่บ่มีผี สาวผู้ดีบ่มีชู้ ดนอ้ายบ่เชื่อคน

(ไม่เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ไม่มีผี สาวสวยไม่มีชายมาเกี่ยว)

ชาย : ต้นไม้ใหญ่บ่มีผี สาวผู้ดีบ่มีชู้ ฟ้ายบ่ผ่าตายฤา
ไผหอนชาวาเครือเชือกบเกี่ยวไม

ผู้ใดนอสิเชื่อฟัง

(ไม่เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ไม่มีผี สาวสวยไม่มีชายมาเกี่ยว)

ชาย : อ้ายนี้ย่านแต่น้องตีแถลงลั้น ฝนตกกรินคะลาดมีน นั้นเด
ยานแตพะลาดลม

เดือนห้าก่อนฝน

(กลัวแต่น้องพูดไม่จริง แกล้งพูดให้หลงเชื่อ)

ชาย : ว่าบ่มีเครือเกี่ยวสั่งมาเป็นยามย่าง สองชอกข้างเป็นน้่มตั้งมดแดง
(ถ้ายังไม่แต่งงานทำไมมีลูกเต็มบ้าน)

ชาย : ว่าบ่มีเครือเกี่ยวสั่งมาเป็นยามย่าง สองชอกข้างปานน้่มบักบวบลอย
แทนอ

(ถ้ายังไม่แต่งงานทำไมมีลูกเต็มบ้าน)

หญิง : ความปากเป็นไหล ๆ ความใจเป็นเลี้ยว ๆ ผังเกี่ยวไว้ในหันหมื่นดวง
(คำพูดเลื่อนลอย เชื่อถือไม่ได้)

หญิง : สั่งมาเว้า ฮ้อยลั้นปิ่นปากปุ่นแถลง พี่สั่งมายอคำหวานหวานนางพอสัม
บแมนหัวใจชม

ปานหนอง ทางในชมเพื่อน สั่งมาเวียนหลอกล่องวงน้องอยู่บ่วาย แทนอ
(อย่ามาคารมปากหวาน หลอกลวงให้หลงเชื่อ)

หญิง : โอนอ้ายเอย บ่แมนตีแถลงเว้า จับเคาควายไผมาผูก
บัดทาทกลูกแล้ว

ควายน้อยสิแล่นนำแม่มันแล้ว

(อย่ามาแกล้งพูดเลย อีกหน้อยลูกจะวิ่งตามให้เห็น)

หญิง : โอนอ้ายเอย บ่แมนตีแถลงเว้าเอาเสาหลงใส่หลุมสี่ ๆ บ้อ
บแมนตัวหลอกล่อ

ให้หมาน้อยเหยียบไฟ

(อย่ามาหลอกให้หลงเชื่อ ให้หมาน้อยเหยียบไฟ)

หญิง : อ้ายเอ๋ย อย่ามาตีแกลงเอ๋ย บ่แม่นเกยเฮือนต่อ อย่ามาตีหัวหลอกล่อ
พอไหนด

ป่วงละเมอ

(อย่ามาแกล้งพูดเล่นหยอกเอ็นให้น้องหลงคารม)

การกล่าวเปรียบเปรย

ชาย : กกบ่เตี๋อง สั้งตึงตายตั้งแต่หง่า หง่าบ่เตี๋องสั่งมาเหลือตั้งแต่ใบ
(ต้นตอไม้กระดิก แต่กิ่งก้านใบกลับเคลื่อนไหว)

ชาย : ความผญาอ้ายเต็มโกนบักหอยเตี๋อ ถิมใส่น้ำกะเหลือ ถิมใส่อือกะลัน
ถิมใส่นั่นดอกไม้หอมกุ่มอยู่สูยาม
(คำผญาของพีมี่มากลันเหลือ)

ชาย : โอนอ๋องเอ๋ย อ้ายนี้เปรียบตั้งผักหมเหี้ยน กลางทางอย่าฟ้าวเหยียบย่ำ

บาดท่าถอดยอดขาว บาดท่าทาวยอดขึ้นยังสีได้กายเกิน

(เห็นพีมี่เป็นผักโขมอย่าเพิ่งเหยียบย่ำ
เพื่อทอดยอดใหม่แล้วอาจจะเป็นประโยชน์ได้)

ชาย : เจ้าผู้พีมี่ชาวห้าขันตีเนื้อถี่ ๆ อ้ายอยากมีด้ายให้น้องตำทอ
เจาสีพอใจอ้าย

ตนชายแสวงใส่ แน่บ้อ หือสิตีว่าด้ายบ่ใส่ หือว่าไหมบ่ยอม บ่ยอมให้ใส่มี่
(น้องคนดีจะยอมรับพีมี่ได้หรือไม่ หรือตำหนิว่าพีมี่ไม่ดีพอไม่เหมาะสม)

หญิง : โอนอ๋องเอ๋ย น้องนี้พีมี่ชาวห้าประสงค์หาไหมยอด
(น้องเองประสงค์ผู้ชายที่ดี)

หญิง : โอนอ๋องเอ๋ย น้องนี้เปรียบตั้งไซหลังหล้า บ่หมานปลานำเฟิ่น

ยามฝนตกแต่น้ำ

ยามแล้งก็กแต่ม

(น้องเปรียบเหมือนไซ้หลังสุดท้ายไม่ค่อยได้ปลากับเขา หน้าฝนถูกน้ำ
หนาแล้ง

ถูกลม)

กล่าวไปกฮา

ชาย : โอนอน้องเอ๋ย อ้ายนี่คือตั้งลิงปักเฒ่ากลางดงไถ่กักกัก
วอกแวกเวาสิสมเจา

แม่่นตะหลุง บ่นอ

(พี่นี่เปรียบเหมือนลิงแก่ คงไม่เหมาะสมกับน้อง)

ชาย : อ้ายนี่เปรียบตั้งควายปักเลเฒ่า ฮากหยั่งบ่ถึงดิน
ลอยเวินไปเวินมาบ่มีเกลือจ้ำ

(พี่นี่เปรียบเหมือนควายแก่ ๆ ไม่มีที่ยึดเหนี่ยว)

31

ชาย : ลูกถ่อนหล้า นอนหลายหลังสิเปื่อย มันสิเปื่อยใส่สาต มันสิเปใส่กระดาน
(ตื่นเถิดน้อง นอนมากไม่ดี)

ชาย : ลูกถ่อนหล้ามาเบิ่งสิงไต่บ้านพี่ มาเบิ่งวอกแวกเต้น ลิงเล่นปักดำแย
(ตื่นเถิดน้องตื่นมาดูลิงเล่นหมามุย)

ชาย : อ้ายนี้ทุกข์ยากไฮ้ กินไต่ต่างอาหาร ทุกข์บ่มีเฮือนซาน ได้อยู่ตีกสองชั้น
(พี่นี้ยากจน กินไต่ต่างอาหาร ไม่มีบ้านช่องแต่อยู่บนตีกสองชั้น)

ชาย : อ้ายนี้ทุกข์ยากฮ้าย ปากก่ากินมันหมก คับบ่กินหมกมันปากบ่ดำปานนี้
(พี่ยากจนจึงได้กินจนปากมอมแมม)

กล่าวคำมั่นสัญญา

ชาย : สัจจาผู้ชายนี้คือหินหนักหมื่น ถ่มใส่น้ำจมหมิงแม่บ่ฟู

(คำพูดของชายหนักแน่นมั่นคง)

ชาย : ชายตัวน้อง ให้ชายตายเป็นควายบักเลงเฒ่า ไถนาอยู่กุ่น ๆ

(ถ้าพี่โกหกขอให้เป็นควายแก่ ๆ ไถนาอยู่ตลอดไป)

ชาย : คับแม่บ่อายบ่ยิง คับจริงอายบ่ว่า คับเอาอายบ่ว่า
บแมนทาอายบ่ไล่ควายลง ดอกนา

(พี่เป็นคนพูดจริงทำจริง)

ชาย : ปากว่าจั่งได้ใจว่าจั่งซั้น ปากว่าแล้วมายม้างออกบ่เป็น

(พี่เป็นคนพูดจริงทำจริง)

ชาย : สาวตัวอาย ให้สาวตายเป็นลิงอีต่าง เดอ

(ถ้าน้องโกหกพี่ขอให้น้องตายเป็นลิงอีต่าง)

หญิง : น้องสิเอาแท้ ๆ ให้พ่อแม่มาขอ หามือสันวันดี กล่าวอมเอน้อง

(น้องตกลงใจจะแต่งงานกับพี่ ขอให้หน้าผู้ใหญ่มาสูขอ)

กล่าวอำลา

ชาย : เด็กก่อน ๆ กาเววอนฮ้องฮ่า ไก่ผู้จั้นซันซันตี้นมา อ้ายลาก่อนเดอหล้า

สายตาคิ้วก่อง สีขอลาหม่อมน้องเมื่อบ้านตาวคีน ก่อนแล้ว

(ดีกแล้ว พี่ขอลาน้องคนสวยกลับบ้าน ก่อนนะ)

ชาย : พี่นี่คิดฮอดบ้านสิลาต้าวคีนเมื่อ ก่อนแล้ว
ลาทั้งชั้นหมากแกวเทิงโบกปูนทอง

ลาเทิงซองพลูเงินค้อยอยู่ดีเต๋อเจ้า ลาเทิงเสาเฮือนตั้ง มีฝาบั้งอยู่ต้อง
ลาเทิงเฮือน หาห้องปักตุทองแปนไม้ใหม่
ทั้งคั้นไต่กายขึ้นเสาค้ำค้อยอยู่ดี

(พี่คิดถึงบ้าน ขอลากลับ ขอลาทั้งชั้นหมาก ตลับปูน ซองพลู เสาดั่ง
ฝาบาน ประตุ บันได เสาค้ำ ขอให้ฮอยสุขสบายดี)

ชาย : เด็กกู่เด็กมาแล้วเสียงแมวฮ้องแหงว กับทั้งเสียงไก่แก้วชั้นชั้นฮ้องมา
อายสิลาจากนอง

ไปเสียงความผัน คั้นแม่ความผันดีสิต้าวคีนมากอบ

(ดีแล้ว ไต่ยินเสียงแมวร้อง ไก่ขันกระชั้นใกล้รุ่งสาง
พี่ขอลานองเพื่อไปเสียงความผัน

ถ้าผันดีก็จะกลับมาบอก)

ชาย : เด็กค้อย ๆ ลมวอยหนาวหนาว แสนเป็นห่วงนาถน้องใจสะบั้นสั้นสาย
บ่อยากพลัดพรากน้องเวรหากจ่องจำไป บ่อยากไกลสายคอช้วยยามยาวมือ

(ดีแล้ว ลมหนาวพัดมา เป็นห่วงน้องมาก บ่อยากพลัดพราก
หากแต่กรรมเวรพาไป ไม่อยากจากไกลแม่ช้วยยามวันขามคีน)

ชาย : คั้นบ่ได้จั่งเว้า อ้ายสิต้าวคีนเมื่อ เทื่ออ้ายมีบุญเหลือสิต้าวมาหาน้อง

(ถ้าไม่เป็นดั่งที่ตกลงกันไว้ พี่ก็จะกลับ หากมีบุญก็จะกลับมาหาน้องอีก)

ชาย : อ้ายพูรากน้องคือนกเจ้าไกลหนอง คีอยู่ทองไกลดงบ่ห่อนหนีไปได้
คั้นสิไปสาแท

กะโงคีนของเก่า นกเจ้าหนีไกลน้ำหนองเจ้าสิหม่นหมอง
ยุงทองไกลดงกว้างบ่โงคีนฟ้า

สิผ่า อ้ายพูรากน้องบ่คีนบ้านหาสิกิน

(พี่จากน้องเหมือนนกยางกอกจากหนอง นกยูงจากดง
คงกลับมาอีกแน่นอน)

ตัวอย่างสำนวนหญิง

หญิง : ขออายุอย่าเอาขวัญน้องไปขีดหินสอ อย่าเอาขวัญน้องไปฮอหินแห่
แพรมนสี่แจให้อาย

เอาขอต่อมป้อม ถนอมไว้อ่ามาย อ้ายเอย

(ขอพี่อย่าทำในสิ่งที่ไม่ดีกับน้อง ให้ถนอมความรักของน้องตลอดไป)

หญิง : เจ้าผู้หมากผีผ่วนสุกฟากนา หมากพิลาสุกฟากน้ำ ก้านก่องเส่นหา
สังสีปานองไวหนีไป

ไกลเว้าซู้ใหม่ สังสีปานองไว้เป็นบ้ำปวงนำ แทนอ

(เจ้าผู้ผลผีผ่วนสุกอยู่ฟากนาฟากน้ำเหลืองงาม ทำไมทิ้งน้องไปหาซู้ใหม่
ทำให้นองเฝ้า

คิดถึงจนเป็นบ้ำ)

33

หญิง : อ้ายเอย น้องนี้คิดฮอดอ้ายกินข้าวบ่ลงคอ
ยานแตมรณังตายยอนพี่ชายแดดิน ยามกิน

คงสิฮ้องให้หาพี่ชายทุกเช้าค่ำ ยามนอนกะหลับได้ น้ำตาย้อยใส่หมอน
คั้นอ้ายได้กิน

ซึ้นให้อ้ายฝากนากา พี่ได้กินปลาขอให้ฝากนำแั่ง
ได้กินหมากให้อายแกงนำลม อ้ายเอย

(พี่เอย น้องคิดถึงพี่กินข้าวไม่ลงคอ

กลัวว่าคงต้องตายเพราะพี่อย่างแน่นอน ร้องให้ถึงพี่

ทุกเช้าค่ำ นอนไม่หลับ น้ำตาเปียกหมอน หากพี่ได้กินเนื้อให้ฝากมากับกา
ได้กินปลาให้

ฝากมากับแรง ได้กินหมากให้ฝากมากับลม นะพี่)

หญิง : ค่อยเมื่อตีถอน สายสมรชู้เพื่อน เป็นเวินหน้าอย่าลืมชู้ผู้คอย
น้องอยู่ทางนี้สิคิดฮ่ำคะนิงหา

วาสนานางมีคงสิได้อยู่เคียงเฮียงซ้อน เมื่อเด็ก ๆ
คอนนอนกลางคีนไห่อายคิดฮอดน้องแน

น้องสิ คิดฮอดอายบ่วายเวินว่างยาม
ยามอายคิดฮอดน้องไห่เหลียวเบ็งเดือนดาว สายตาเฮา

สิกลมกัณ้อยู่เทิงฟ้า

(ค่อยกลับตีเถิดนะ คนดีชู้คนอื่น คนหน้าตาดีรูปหล่อ อย่าลืมชู้ผู้คอย
น้องอยู่ทางนี้

ก็จะคิดถึงพี่เช่นกัน หากบุญญาวาสนามีคงได้เคียงคู่กัน กลับตีก ๆ
คอนคีนไห่พี่คิดถึง

น้องน้อยนะน้องก็จะคิดถึงพี่ไม่วายเวินทุกเวลา
เวลาพี่คิดถึงน้องไห่หมองดูเดือนดาวแลวสายตาของสองเราก็จะประสานกัน
อยู่บนฟ้านั่น)

ตัวอย่างพญาเกี่ยวกับมีครบทุกขั้นตอน

ชาย : สวัสดิ์เด้อหล้าขวัญตายอดสง่า พี่อยากมาเว้าเกี่ยวสิพอได้บ่ละนาง
(สวัสดิ์น้องสาว พี่อยากขอคุยด้วยได้ไหม)

หญิง : แม่น้ำลูกแต่ด้าวแดนถิ่นทางใด ใจประสงค์หยิ่งน้องจ้งด่วนมาภายพี่
(พี่มาจากไหน มีใจประสงค์สิ่งใด จึงได้เดินทางมาที่นี่)

ชาย : อ้ายนี้ลูกแต่ด้าวแดนถิ่นทางไกล ใจประสงค์คนงามจ้งด่วนมาหาน้อง
(พี่มาจากแดนไกล ใจประสงค์คนสวย จึงได้มาที่นี่)

หญิง : อ้ายเอ๋ยอย่ามาตีแกลงว่าเอาเลามาปลูก
บนแมนเชื้อชาติออยกินไต่กะบหวาน ดอกนา

(พื่ออย่ามาแกล้งพุด เอาต้นเลามาปลูก ไม่ใช่อ้อยกินก็ไม่วาน ดอกนะ)

ชาย : อ้ายบู้ได้ตีแกลงหล่มบ่มีตมคาคลาดหมื่นดอกนา
บ่ไต่คาคลาดลมเดือนหาก่อนฝน

(พี่ไม่ว่างแกล้งพุด ดอกนะ
ไม่ไต่แกล้งลิ้นลมในเดือนหนาแล้งก่อนที่ฝนจะตก)

หญิง : อ้ายเอ๋ย อย่ามาหวานปากหม้อพอล่อให้มดตาย หลายท่อน

(พี่เอ๋ย อย่ามาปากหวาน ล่อลวงให้มดตาย เลยนะ)

ชาย : อ้ายอยากถามข่าวน้องถามข่าวถึงปลา ถามข่าวนาถามข่าวถึงข้าว
ถามข่าวเจ้าว่ามีผ้า

แล้วไป หือว่ามีแต่ชูผ้าสิซอนแม่บ่มี

(พี่ขอถามข่าวน้องถึงเรื่อง ข้าว ปลา และเรื่องคูครอง
วาน้องมีคูครองหรือยัง)

34

หญิง : น้องนี้ปลอดอ้อยซ้อยเสมออ้อยกลางกอ กาบกะบ่ห่อหน่ออ้อยกะบ่ซอน
ชูสิซอนผ้าน้อง

กะบ่มี มีกะมีนั้นแหละแต่ยังเป็นลูกชายเพิ่น
น้องกะคิดต่ออายุชายพี่สิว่าไต่

(น้องนี้ยังปลอด บริสุทธิ์ ไม่มีสามี ไม่มีชู และก็หวังต่อพี่คนเดียว)

ชาย : คั้นน้องเว้าจั้งชั้นกะสิบสวนบุญสวน คั้นน้องไขทอยาสิจิกตองเลียลวบ

(ถ้าน้องพุดเช่นนั้นก็เป็นบุญของพี่
ถ้าน้องเปิดกระทอยาสูบพี่ก็จะฉีกใบตองกลวยมาเลีย

เพื่อห้อยาสูบมาสูบทันที)

หญิง : ค้านอายเว้าจั้งซันกะสิบส่วนบุญสวน
คั้นแมนบุญสวนมีสิปลุกปลืกินกล้วย

(ถ้าพี่พูดเช่นนั้นก็เป็นบุญของน้องเช่นกัน<span style="ms